

**အရှင်သာရိပုတ္တရာ (၁၂-ရာစု နှောင်းပိုင်း)
သာရတ္ထဒီကာ၊ အင်္ဂုတ္တရဒီကာကျမ်းပြု**

အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် ဒမ္မုလာဂလ (ဥဒုမ္မရဂိရိ)ကျောင်းနေ သမန္တပါ သာဒိကာ၏ သီဟိုဠ်ဘာသာနိဿယ (ယခု ပျောက်ဆုံးသွားပြီ) နှင့် ဗာလာဝဗောဓန အမည်ရှိ သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်းနှင့် အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ ပေါ-ရာဏဒီကာတို့ကို ရေးသားသည့် အရှင်မဟာကဿပ၏ တပည့် ဖြစ်ပြီး ပေါလုန္နရဝ(ပုလတ္တိ) ခေတ်တွင် ထင်ရှားခဲ့သည်။ ပါဠိမုတ္တက ဝိနယ ဝိနိစ္ဆယ (ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ)၊ သာရတ္ထဒီပနီ(ဝိနယဒီကာ)၊ သာရတ္ထ မဇ္ဈိသာ(အင်္ဂုတ္တရဒီကာ)၊ ဝိသုဒ္ဓိပထသင်္ဂဟနှင့် ကမ္မဋ္ဌာနသင်္ဂဟ ကျမ်းတို့ကို ပါဠိဘာသာ ဖြင့်ရေးပြီး၊ ပဉ္စိကာလင်္ကာရ၊ ပဒါဝတာရတို့ကို သက္ကတ ဘာသာဖြင့် ရေးလျက် သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့်လည်း အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟ နိဿယတို့ကို ရေးသားခဲ့သည်။

ကျမ်းစာများ

ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ-ကို မဟာဝိနယ သင်္ဂဟပကရဏ၊ ပါဠိမုတ္တက ဝိနယဝိနိစ္ဆယ စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ဒါဌာဝံသနိဂုံး၌ ဝိနယသင်္ဂဟ ဟူသောအမည်ဖြင့် ဖော်ပြသည်။ ယင်းကျမ်းကို ပုလတ္တိပုရ(ပေါလုန္နရဝ) မြို့၊ ဇေတဝန်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးစဉ် ပရတ္တမဗာဟုမင်း တောင်းပန်၍ ရေးသည်။ ဤကျမ်း၌ အခန်းပေါင်း လေးဆယ်တို့ဖြင့် ဝိနယသိက္ခာပုဒ် များကို အကျဉ်းအားဖြင့် ရှင်းလင်းထားသည်။

ဤဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ၌ ပရတ္တမဗာဟုမင်းကြီး (၁၁၅၃-၁၁၈၆) ၏ ကောင်းမှုတော် ဖြစ်သည့် ဇေတဝန်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးသော မထေရ်တစ်ပါး စီရင်သည့် ဒီကာတစ်စောင် ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ အင်းဝ

ခေတ်တွင် တောင်ဖိလာဆရာတော် အရှင်မုနိန္ဒယောသ မထေရ်က ဝိန- ယာလင်္ကာရအမည်ဖြင့် ဤကျမ်း၏အဖွင့် ဒီကာသစ်တစ်စောင် ရေးသား ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ယင်းဒီကာကို ယနေ့တိုင် သင်ယူပို့ချဆဲ ဖြစ်သည်။

သာရတ္ထဒီပနီ-သည် သမန္တပါသာဒိကာ (ဝိနယအဋ္ဌကထာ)၏ အဖွင့် ဖြစ်သည်။ ပထမ ပရတ္တမဗာဟု ဘုရင်မင်းတရားကြီး ကိုယ်တိုင် တောင်း ပန်၍ ထိုမင်းကြီးလူဒန်းသည် ဇေတဝန်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးစဉ် ရေး သားသည်။ ယင်းဒီကာ၌ အရေးပါသည့် သမိုင်းအချက်အလက် များစွာကို စုဆောင်း ဖော်ပြထားသဖြင့် အရှင်မြတ်၏ အသိပညာ နက်နဲကြွယ်ဝမှုနှင့် ဖွင့်ဆိုစွမ်း ရည်တွင် ထိပ်တန်းပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြသည်။ သရုပ် ဖော် ဖြစ်ရပ်ဝတ္ထု များစွာတို့မှာ သီဟိုဠ်မထေရ်များနှင့် ဥပသကာများ ဖြစ် သည်။ တန်ဖိုးရှိလှသည့် တတိယ သံဂါယနာ အချိန်က ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် ဂိုဏ်းကြီး ၁၈-ဂိုဏ်း အကြောင်း မှတ်တမ်း ပါရှိသည်။

ယင်းကျမ်း၌ သမန္တပါသာဒိကာ (ဝိနယအဋ္ဌကထာ)၏ ပထမဆုံးဒီ ကာဖြစ်သည့် ဝဇီရပုဒ္ဓိဒီကာကို ဝေဖန်ထားသည်။ သို့ရာတွင် နောက် မကြာမီ အချိန်တွင် ရေးသည့် ဝိမတိဝိနောဒနီဒီကာ၌ သာရတ္ထဒီပနီကို ထပ်၍ ဝေဖန်ထားပြန်သည်။

အရှင်သာရိပုတ္တရာခေတ် (အေဒီ ၁၂-ရာစုအချိန်)က သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ဝဇီရပုဒ္ဓိဒီကာအပြင် သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ရေးထားသည့် မဟာဂဏ္ဍိပဒ၊ မဇ္ဈိမဂဏ္ဍိပဒ၊ ဝဇီရဂဏ္ဍိပဒနှင့် မဂဓဘာသာဖြင့် ရေးထားသော ဝိနယဂဏ္ဍိ ပဒများ ရှိကြသည် (သာရတ္ထ-ဒီ ၁၊ ၈-၃)။ အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် အဋ္ဌ ကထာနှင့် မဟာဒီကာကျမ်းပြု အရှင်ဓမ္မပါလ မထေရ်ကိုလည်း အလွန် လေးစားပုံရသည်။ ထို့ကြောင့် 'အာစရိယဓမ္မပါလတ္ထေရော ပန (သာရတ္ထ- ဒီ ၁၊ ၃၉၆)၊ အာစရိယဓမ္မပါလတ္ထေရေန (သာရတ္ထ-ဒီ ၁၊ ၄၀၅)'စသည်ဖြင့် မိမိ၏ ဒီကာ၌ အာစရိယဟု လေးစားစွာ သုံးနှုန်းဖော်ပြခဲ့သည်။

သာရက္ခမဇ္ဈသာဋီကာ (အင်္ဂုတ္တရဋီကာ)-ကို အရှင်သာရိပုတ္တရာ စီရင်ကြောင်း ဒါဌာဝံသကျမ်းပြု အရှင်ဓမ္မကိတ္တိရာဇဂုရု မထေရ်က ဆိုသည်။ ယင်းဋီကာ၏ ပဏာမဂါထာများ အရလည်း အရှင်သာရိပုတ္တရာ ရေးသားကြောင်း သေချာစွာ သိရသည်။ ယင်းပဏာမ၌ ဆရာများ ဖြစ်ကြသည့် ဇေတဝန်၏နာယက အရှင်ကဿပနှင့် ဒုတိယနာယက အရှင်သုမေမထေရ်တို့အား ဂါရဝပြု ဖော်ပြထားသည်။

ဝိသုဒ္ဓိပထသင်္ဂဟ-သည် တောနေရဟန်းများအတွက် စင်ကြယ်သော လမ်းစဉ် အကျဉ်းကို ဖော်ပြပြီး ကမ္မဋ္ဌာနသင်္ဂဟသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းအား ထုတ်သူများအတွက် ကမ္မဋ္ဌာန်းအကျဉ်းကို ဖော်ပြသော ကျမ်းဖြစ်သည်။

ပဋိကာလင်္ကာရ-သည် စန္ဒဂေါမိ သက္ကတသဒ္ဓါကျမ်း၏ အဖွင့်ဋီကာ ဖြစ်သည်။ ရတနမင်္ဂပဋိကာဋီကာဟုလည်း ခေါ်သည်။ ပဒါဝတာရ-သည် သက္ကတ သဒ္ဓါကျမ်းအကျဉ်း ဖြစ်သည်။

သီဟိုဠ်ဘာသာ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ နိဿယကျမ်းမှာ ယနေ့တိုင် ထင်ရှားရှိသည်။

ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်

အစဉ်အလာအရ ဤအရှင်သည် မူလက အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းသား ဖြစ်ပြီး နောင်အခါကျမှ သီဟိုဠ်သို့ရောက်သည်ဟု သိရသည်။ ယင်းသို့ဖြစ်မှု သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် နိဿယကျမ်း များရေးသားနိုင်သည်အထိ သီဟိုဠ်ဘာသာကို တတ်ကျွမ်းသဖြင့် ချီးမွမ်းဖွယ် ဖြစ်သည်။ ပရက္ခမဗဟု ခေတ်တွင် အထွန်းတောက်ဆုံး ပါဠိစာပေပညာရှင် ဖြစ်သည်။ ဤအရှင်၏ဘွဲ့ကို သာဂရမတိ ဟုလည်း ပြဆိုသည်။ ဇေတဝန်ပိဟာရအတွင်း အာလာဟန ပရိဝေဏ၏ ပထမကျောင်းအုပ် အရှင်မဟာကဿပနှင့် ဒုတိယကျောင်းအုပ် အရှင်သုမေမတို့၏ တပည့်ဖြစ်သည်။ ပထမ ပရက္ခမဗဟုမင်းကြီး ဦးဆောင်ကျင်းပသည့် သံဃာ့အစည်းအဝေးတွင် ဆရာမထေရ်နှင့် အတူ

တက်ကြွစွာ ပါဝင်ခဲ့သည်။ ထိုခေတ် အခြားသော ပညာရှင်များကဲ့သို့ ဤအရှင်သည် သက္ကတဘာသာကို ကောင်းစွာ တတ်မြောက်သည်။ မဟာဝံသ၌ အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် ပရက္ခမဗဟုမင်းကြီး တည်ဆောက်သည့် ဇေတဝန် ကျောင်းတိုက်အတွင်း ပြာသာဒ်ကျောင်းကို အလှူခံတော်မူရကြောင်း ပြဆိုသည်။

ထိရသီလဿ ထေရဿ၊ သာရိပုတ္တဝယဿတိ။

ဟမ္ပိယတ္ထလဂဗ္ဗဟိ၊ မဟာပါသာဒမုတ္တမံ။

မြမြသော သီလရှိသော သာရိပုတ္တရာ အမည်သာသည့် အရှင်မြတ်အား အထွတ်တပ် တိုက်ခန်းများ ပါရှိသည့် ပြာသာဒ်မြတ်ကို (လှူဒါန်းတော်မူပြီ)။

ပေါလုန္နရဝမြို့တွင် ပထမပရက္ခမဗဟုမင်း (၁၁၅၃-၁၁၈၆) တည်ထောင်သည့် အဆိုပါ ပညာဆည်းပူးရာ ဌာနကြီးမှာ အာယတန(ဂိုဏ်း) ရှစ်ခုအတွက် သုံးထပ်ဆောင် ရှစ်ဆောင်ရှိပြီး ဖော်ပြပါအတိုင်း အရှင်သာရိပုတ္တရာအတွက် သီးခြားတစ် ဆောင်ရှိသည်။ ထို့ပြင် သုံးထပ် ရုပ်ပွားတော်ဆောင် ၉-ဆောင်၊ သံဃာသီတင်းသုံးသည့် နှစ်ထပ်ဆောင် ၇၅-ဆောင်၊ သံဃာသီတင်းသုံးရာ အဆောင်ငယ် ၇၈-ဆောင်၊ စာကြည့်တိုက် ၂-ဆောင်၊ တရားဟောခန်းမ ၃-ဆောင်၊ စေတီတစ်ဆူ၊ ဆွမ်းစား ဆောင်တစ်ဆောင်၊ မီးဖိုဆောင် ၈၅-ခု၊ ကုဋီ ၁၇၈-လုံးနှင့် အခြားလိုအပ်သည့် အဆောင်များ ရှိသည်။

ပရက္ခမဗဟုမင်းကြီး၏ သာသနာသုတ်သင် (ဂိုဏ်းကြီး သုံးဂိုဏ်း စေ့စပ်)ပွဲ၌ မဟာနာယက တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်တော်မူခဲ့သော ပုလုတ္တိပုရ (ပေါလုန္နရဝ)မြို့အနီး ဒိဗ္ဗုလ္လာဂတော၌ သီတင်းသုံးတော်မူသည့် ခုတင် ၁၃-ပါးဆောင် အရှင်ကဿပ မဟာထေရ်သည် အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ ဆရာသခင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အရှင်မြတ် ပြုစုသော သာ-

ရတ္တဋီကာနှင့် အင်္ဂုတ္တရဋီကာ ဝုန္နာရမ္မများ၌ အောက်ပါ အတိုင်း မိန့်ဆိုထားသည်-

ကဿပံ တံ မဟာထေရံ၊ သံဃဿ ပရိနာယကံ။
ဒီပသ္မိံ တမ္ပပဏ္ဍိတံ၊ သာသနောဒယကာရကံ။
ပဋိပတ္တိပရာမီနံ၊ သဒါရညနိဝါသိနံ။
ပါကဋံ ဂဂနေ စန္ဒ-မဏ္ဍလံ ဝိယ သာသနေ။
သံဃဿ ပိတရံ ဝန္တေ၊ ဝိနယေ သုဝိသာရဒံ။
ယံ နိဿာယ ဝသန္တောဟံ၊ ပုဒ္ဓိပ္ပတောသ္မိံ သာသနေ။
သီဟိုဠ် ကျွန်း၌ ဗုဒ္ဓသာသနာတော် စည်ပင် ထွန်းလင်းအောင် ဆောင်ရွက်သူ၊ ပဋိပတ္တိ အမြဲအားထုတ်ပြီး ထာဝစဉ် အရည ဝါသီ တောရပ်မှီ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သူ၊ သာသနာတော်၌ ကောင်းကင်မှ လမင်းကဲ့သို့ ထင်ရှားသူ၊ ဝိနည်းကျမ်းကျင်သူ အဆိုပါ မထေရ် ကို အမှီပြု၍ ကျမ်းပြုဆရာ (အရှင်သာရိပုတ္တရာ)သည် သာသနာတော်၌ ကြီးပွားခဲ့ရပြီး သံဃာ့ဖခင် သံဃာ့ဦးကိုင် ဖြစ်တော်မူသော ယင်း အရှင်ကဿပ မဟာထေရ်အား ရှိခိုးပါ၏။

အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် ပရတ္တမဗဟုမင်းကြီး၏ အထောက်အပံ့ဖြင့် ပုလတ္တိမြို့၌ ပြုလုပ်သော သာသနာ သုတ်သင်ပွဲ၌ ဆရာဖြစ်သူ အရှင်ကဿပ၏ လက်အောက်မှ ဒုတိယခေါင်းဆောင် တာဝန်များကို ထမ်းရွက်ရသည်။ ပရတ္တမဗဟု မင်းမြတ်သည် သာသနာသုတ်သင် ရှင်းလင်းပွဲ၌ အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်အား များစွာကြည်ညိုသွားခဲ့ပုံရသည်။ ထိုအရှင်၏ အရည်အချင်းကို ကောင်းစွာ သိမြင်သဖြင့် ဝိနယ သင်္ဂဟအဋ္ဌကထာနှင့် သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ၊ အင်္ဂုတ္တရဋီကာတို့ကို ပြုစုရန် သံဃာ့ ပရိသတ်အလယ်၌ လျှောက်ထားခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြပါ ဋီကာကျမ်းများ၏ နိဂုံးနှင့် ပဏာမတို့၌ ဖော်ပြသည်။

အရှင်သာရိပုတ္တရာ ရေးသားသော ဋီကာကျမ်းများနှင့် ပတ်သက်၍ သဒ္ဓမ္မသင်္ဂဟကျမ်း၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြသည် -

“ဇေတဝန ကျောင်းတိုက်၏ နာယက အရှင်မဟာကဿပ မထေရ်ဦးဆောင်ပြီး သံဃာ့အစည်းအဝေးကို ထိုကျောင်းတိုက်၌ ကျင်းပသည်။ ထိုအစည်းအဝေး၌ အရှင်မြတ်က 'ရှေးဆရာတို့ ရေးထားသည့် အဋ္ဌကထာကျမ်းများ၏ အဖွင့်ကျမ်း (သီဟဋ္ဌဂဏ္ဍိ ပဒများကို ဆိုလိုဟန် တူသည်) များသည် သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ရေးထားခြင်း၊ အချို့မှာ ပါဠိနှင့် သီဟိုဠ်ဘာသာစကား နှစ်မျိုးဖြင့် ရောယှက်၍ ရေးထားခြင်းတို့ကြောင့် တိုင်းတစ်ပါး၌ နေထိုင်ကြသည့် ရဟန်းတော်များအား အကျိုးမများဘဲ ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ ယင်းအမှားကို ဖယ်ရှားရန် ပါဠိဘာသာ သက်သက်ဖြင့် အဖွင့် ကျမ်းများ ရေးသားကြရန်' အဆိုပြုသည်။ သံဃာ့ပရိသတ်က သဘောတူသဖြင့် ဘုရင်လှူဒါန်းသည့် ဇေတဝန်ကျောင်း၏ ခန်းမဆောင်၌ စည်းဝေးလျက် ဋီကာကျမ်းများကို စီရင်ကြသည်။”

ဂိုဏ်းကြီးသုံးခုညီညွတ်ရေး သံဃာ့အစည်းအဝေးနှင့် ပတ်သက်၍ မဟာဝံသ၌ ဖော်ပြချက်မှာ ဤသို့ဖြစ်သည်-

ပရတ္တမဗဟုမင်းကြီးသည် သံဃာအတွင်း အဘယဂိရိ၊ ဇေတဝနနှင့် မဟာဝိဟာရဟု ဂိုဏ်းကြီး သုံးဂိုဏ်း ကွဲပြားနေမှုကို မနှစ်သက်သဖြင့် သံဃာ့အစည်းအဝေးကြီး တစ်ရပ်ကျင်းပနိုင်ရန် ပိဋကတ်သုံးပုံနှင့် ဝိနည်းအထူး ကျွမ်းကျင်သော ဥဒုမ္မရဂိရိဝိဟာရ ကျောင်းတိုက်မှ အရှင်မဟာကဿပ မထေရ်အား နာယကအဖြစ် တင်မြှောက်သည်။ ယင်းနောက် နိုင်ငံအနှံ့အပြားရှိ သံဃာတော်များကို မြို့တော်သို့ ပင့်ခေါ်ပြီး အစည်းအဝေးကြီး ကျင်းပလျက် ပေါင်းစည်းညီညွတ်ရန် တောင်းပန်သည်။

ပေါင်းစည်းမှု မပြုလိုသည့် သံဃာအချို့ နိုင်ငံရပ်ခြားသို့ ထွက်ပြေးကြပြီး အချို့ လူထွက်ကြသည်။ သို့ရာတွင် မင်းကြီးသည် အလျှော့ မပေး

ဘဲ ပညာရှင်များ၊ ကျမ်းတတ်ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် တိုင်ပင်ပြီး တင်ပြလာသည့် မေးခွန်း ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းသည်။ မင်းကြီးသည် မဟာဝိဟာရ သံဃာတော်များ၏ တင်ပြမှုကို ဖြောင့်မတ် မှန်ကန်သည်ဟု ယူဆပြီး ထိုမထေရ်တို့၏ တင်ပြမှုကို အဓိကပြုခြင်းဖြင့် အပြီးသတ်စေသည်။ မဟာ ဝိဟာရဝါသီတို့၏ ဆွေးနွေးချက်ကို မြင့်တင်ပေးပြီး ၎င်းတို့၏ဆုံးဖြတ်ချက် ကို လက်ခံသင့်ကြောင်း ထောက်ခံအားပေးသည်။ အထူးဂရုစိုက် သည့်ခံ လျက် ဂိုဏ်းပေါင်းစုံ သံဃာတော်များအတွင်း လေ့လာစုံစမ်းမှုများ ပြု လုပ်ပြီး အချို့ကို သာမဏေ၊ အချို့ကို လူဝတ်လဲရန် စည်းရုံးသည်။ လူ ဝတ်လဲသွားသူများအား ဘဝရပ်တည်ရန် လယ်ယာမြေများ ဝေခြမ်းပေး သည်။ စည်းရုံးဆွဲဆောင်၍ မရသူများကို အမိန့်ဖြင့် လူဝတ်လဲစေသည်။

ဤသို့ဖြင့် မဟာဝိဟာရဝါသီ မထေရ်တို့၏ အောင်ပွဲ ပြီးဆုံးသွားပြီး သုံးဂိုဏ်း ညီညွတ်သွားသည်။ အစည်းအဝေး အပြီးတွင် သံဃာညီညွတ် မှု၏ သင်္ကေတအဖြစ် နိုင်ငံအဝန်း၌ ကျောင်းတိုက်များ၊ စေတီပုထိုးများ၊ ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော်များနှင့် နယ်တိုင်းတွင် ခရီးသွားရဟန်းတော်များ ချမ်း သာစွာ သီတင်းသုံးနိုင်ရန် နားနေဆောင် ဇရပ် တန်ဆောင်းများ ဆောက် လုပ် လှူဒါန်းကြသည်။

သဒ္ဓမ္မသင်္ဂဟကျမ်းတွင် အရှင်သာရိပုတ္တရာရေးသည့် ဋီကာများကို မဖော်ပြခြင်းမှာ ထူးခြားသည်။ ယင်းကျမ်းပါ အဆိုအချို့ မခိုင်လုံသော် လည်း ဋီကာကျမ်းများကို စုပေါင်း၍ ရေးသည်ဟူသော ဖော်ပြချက်မှာ ဖြစ် နိုင်ခြေ ရှိသည်။

မဟာဝိဟာရဝါသီတို့၏ အခြားဂိုဏ်းသားများအပေါ် အောင်နိုင်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ လှိုက်လှိုက်လဲ့လဲ့ မရှိနိုင်သည့် သံဃာအုပ်စုတစ်စု ရှိခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ သုံးဂိုဏ်းသား ညီညွတ်ခြင်းမှာ သည်းခံ၍ သို့မဟုတ် မနိုင်၍ အရှုံးပေးခြင်းမျိုးသာ ဖြစ်သည်။ ပညာရှိ အရှင်ကဿပ မထေရ်သည် ဂိုဏ်း တစ်ပါးသားတို့ကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း မပြုမိအောင် လိမ္မာပါးနပ်စွာ

ကိုင်တွယ်ခဲ့ရလိမ့် မည်။ ထိုကိစ္စအတွက် ဇေတဝန်ကျောင်းမှ မိတ်ဆွေ လုပ်ဖော် ကိုင်ဖက်များနှင့် တိုင်ပင်ညှိနှိုင်းပြီး အဆိုပါ (သဘော မတူနိုင် သည့်) အုပ်စုကို ဋီကာပြုစုရေး၌ ပါဝင်လာအောင် စည်းရုံးဆောင်ရွက် နိုင်ခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ ယင်းဋီကာများမှာ ဂိုဏ်းတစ်ခု သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ယောက်တည်းက ရေးသည်မဟုတ်ဘဲ ဂိုဏ်းအားလုံးမှ သံဃာတော် များ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း တိုက်ဆိုင် သဘောတူပြီးမှသာ အဆုံးသတ် အ တည်ပြုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်မှ ဤဋီကာပြုစုသည့် ကိစ္စ၌ အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ အခန်း ကဏ္ဍမည်သို့ ရှိသနည်း။ အရှင်မြတ်သည် ဇေတဝန်ဝိဟာရ၏ အရေး ပါသော အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ဝင် ဖြစ်သဖြင့် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဝိနယနှင့် အဂ္ဂုတ္တရနိကာယ အခန်း အတွက် ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲသူ ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် တာဝန်ကျ ကျမ်းဂန်များကို ရေးသားရန် ၎င်း၏ တပည့်များနှင့် တိုင်ပင် ညှိနှိုင်းပြီး ယခုအခါ ၎င်း၏အမည်နှင့်ရှိနေသည့် ကျမ်းဂန်များကို အရှင် မြတ် ဦးဆောင်ပြီး ရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ အရှင်မြတ်ဦးဆောင် ရေးသားခဲ့သည့် ကျမ်းများကိုပင် ၎င်း၏တပည့်များက နောင်အခါ ဆရာ နာမည်ဖြင့် ထားခဲ့ဖွယ်ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ G.P. မာလာလာဆေကေရ ကား လီနတ္ထပကာသနာ (ဒီယ၊ မဇ္ဈိမ နှင့် သံယုတ္တ နိကာယဋီကာများ) ကိုပါ ဤသံဃာ့အစည်း အဝေး၌ ရေးသည်ဟု ယူဆလိုပုံရသည်။

သို့ရာတွင် လီနတ္ထပကာသနာကို ပရက္ကမဗာဟုခေတ် မတိုင်မီ အေဒီ ၆-ရာစု ခန့်ကပင် အရှင်မဟာဓမ္မပါလထေရ် ရေးခဲ့ကြောင်း ပညာ ရှင်တို့ လက်ခံထားသဖြင့် မာလာလာဆေကေရ၏ တင်ပြချက်ကို နှောင်း ခေတ် ပညာရှင်တို့ လက်မခံကြပေ။ သာရတ္ထဒီပနီနှင့် သာရတ္ထမဇ္ဈိသာ တို့ကိုလည်း သံဃာ့အစည်းအဝေးပြီးမှ ရေးသည်ဟု ၎င်းက ယူဆသည်။ ထို့ပြင် 'အဇ္ဈေသိတော နရိန္ဒေန၊ သောဟံ ပရက္ကမ ဗာဟုနာ = ပရက္ကမ

ဗဟုမင်း တောင်းပန်၍ ငါ(ရေးသည်) ဟူသော ဝိနယသင်္ဂဟ၊ သာရတ္ထ နှင့် အင်္ဂုတ္တရဋီကာ နိဂုံး ဖော်ပြချက်များ အရလည်း ယင်းကျမ်းများကို အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တိုင် ရေးသည်ဟုပင် ဆိုလိုရိပ် ထင်ရှားသည်။

သီဟိုဠ်ဘာသာ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟနိဿယကျမ်းနိဂုံး၌ အရှင်မြတ် ၏ ဂုဏ်ရည်ကို ဖော်ပြသည့် အောက်ပါ အာစရိယပုဒ်သံသာ (ဆရာဂုဏ် ရည်ပြ) ဂါထာ တစ်ပုဒ်ကို အရှင်မြတ်၏ တပည့်တစ်ပါးက ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်-

'ယံ စန္ဒေ စန္ဒဘူတံ နိသိတ-
တရမတပါဏိနိ ပါဏိနိယေ၊
သဗ္ဗသ္မိံ တက္ကသထေေ ပဋ္ဌတရ-
မတယော ကတ္တဘူတံ စ တံ တံ။
မညန္တေ ကာလိဒါသံ ကဝိဇန-
ဟဒယာနန္ဒဘူတံ ကဝိတ္ထေ၊
သာယံ လောကတ္ထသိဒ္ဓိံ ဝိတရ-
တု ရစနာ တဿ သာရီသုတဿ။
'စန်းသဒ္ဓါကျမ်းအတတ်
စန်းအမှတ် ထေရ်ပုဂ္ဂိုလ်
ပါဏိနိသဒ္ဓါကျမ်းမှာလဲ
ပါဏိနိဆရာကျမ်းသလိုပ
နာယခေါ်တက္ကလမ်းရယ်နဲ့
ကျမ်းသျှဒ် ထိုထို။
ဘက်စုံ ချက်ကုန်စွမ်းတာမို့
ရွမ်းနိုင်ပေ စည်ပဟိုရ်
သည်လိုထေရ်မှာဖြင့် သည်တစ်ပါး၊
သာရိန္ဒယ် ကာလိမယ်ဒါသတို့
ကဗျာယာဉ်တံခွန်မို့

ပညာဝန်လက်ယာမှုးလိုပ
အရှင်မွန် လက်ရာထူး
မြူးကွန့်စေသား^၉

ဤအရှင်တွင် ပညာတတ်ပြီး စွမ်းရည်သတ္တိ ရှိသည့်တပည့် အ နည်းဆုံး ၆-ပါး ကျန်ရစ်သည်။ ယင်းတို့မှာ - အရှင်သံဃရက္ခိတ (ဝုတ္တော ဒယနှင့် သုဗောဓာလင်္ကာရ ကျမ်းပြု)၊ အရှင်သုမင်္ဂလ (ဋီကာကျော်ကျမ်း ပြု)၊ အရှင်ဗုဒ္ဓနာဂ(ကင်္ခါဋီကာသစ် ကျမ်းပြု)၊ ဥဒုမ္မရဂိရိကျောင်းနေ အရှင် မေဓကံရ (သီဟိုဠ်ဘာသာ ဝိနယတ္ထသမုစ္စယကျမ်းပြု)၊ အရှင်ဝါစိဿရ (ဝိနယ ဝိနိစ္ဆယဋီကာ ကျမ်းပြု)နှင့် ရာဇဂုရု အရှင်ဓမ္မကိတ္တိ (ဒါဌာဝံသ ကျမ်းပြု) တို့ ဖြစ်သည်။

ပါဠိရွှေခေတ်

ပရက္ကမဗဟုမင်း(၁၁၅၃-၁၁၈၆) နန်းပြုချိန်သည် ရှေးခေတ် သီရိလင်္ကာ ပါဠိစာပေသမိုင်း၏ ရွှေခေတ်ဖြစ်သည်။ ထိုခေတ်တွင် သီရိလင်္ကာ၌ ပါဠိ စာပေပညာရှင် များစွာ ပေါ်ထွန်းသည်။ သက္ကတဘာသာကို လေ့လာ လိုက်စားမှုလည်း များပြားသည်။ သံယာအစည်းအဝေး၌ ဆရာဖြစ်သူနှင့် အတူ အဓိကနေရာမှပါဝင်ခဲ့သူ အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ ခေတ်ကို အေဒီ ၁၂-ရာစု ကုန်ခါနီးနှင့် ၁၃-ရာစု အစောပိုင်းကာလဟု ခန့်မှန်းနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ပြုစုကျမ်းစာရင်း

အရှင်မြတ် ပြုစုသော ကျမ်းစာများကို စာရင်း ပြုကြည့်သောအခါ အောက် ပါ အတိုင်း တွေ့ရသည်-

၁။ ဝိနယသင်္ဂဟဋ္ဌကထာ	စာမျက်နှာ- ၄၆၈
၂။ သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ	ပ၊ဒု၊တ စာမျက်နှာ-၁၄၀၄
၃။ သာရတ္ထမဇ္ဈိသာ	ပ၊ဒု၊တ စာမျက်နှာ-၁၀၅၅

- ၄။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ သီဟိုဠ်ဘာသာနိဿယ (စာမျက်နှာမသိ)
- ၆။ ပဋိကာလင်္ကာရဋီကာ (စာမျက်နှာမသိ)
- ၇။ ဝိသုဒ္ဓိပထသင်္ဂဟော (စာမျက်နှာမသိ)
- ၈။ ကမ္မဋ္ဌာနသင်္ဂဟော (စာမျက်နှာမသိ)
- ၉။ မင်္ဂလသုတ်အဖွင့်ဋီကာ (စာမျက်နှာမသိ)

ကျမ်းပြုဆုတောင်းအထူး

ကျမ်းပြုကုသိုလ်နှင့် ပတ်သတ်၍ အရှင်မြတ် တောင်းသောဆုမှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းပြီး နှောင်းခေတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ လေ့လာ မှတ်သားဖွယ်လည်း ကောင်းသည် -

ကျမ်းစာ ပြုစုသည့် ကုသိုလ်နှင့် အခြားသော ကုသိုလ်အစုကြောင့် ဒုတိယဘဝတွင် တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ ဖြစ်ရပြီး ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် ပြည့်စုံလျက် အာရုံငါးပါး ကာမဂုဏ်တရားတို့ကို မလိုက်စားဘဲ၊ ပထမမဂ် (သောတာပတ္တိမဂ်)ကို ရပြီးလျှင် နောက်ဆုံးဘဝ၌ မေတ္တေယျ ဘုရားရှင်ကို ဖူးမြင်ရပါလိမ့်။

ယင်းသို့ ဖူးမြင်ရလျက် ထိုမေတ္တေယျ ဘုရားရှင်၏ တရားတော်ကို ကြားနာရသဖြင့် အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ်ကို ဆိုက်ရောက်ပြီး နောက် ထိုဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်ကို ထွန်းပြောင်အောင် ဆောင်ရွက်ရပါလိမ့်။

ပြည့်ရှင်မင်းတို့သည် တရားသဖြင့် လူအပေါင်းကို စောင့်ရှောက်ပါစေသတည်း။ (ယင်း မင်းအပေါင်းသည်) ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို မမေ့လျော့ကြဘဲ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ပြန့်ပွားအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ကြပါစေ။ သတ္တဝါအပေါင်းသည် ဘေးကင်းရန်ကွာ၍ ကောင်းမြတ်သော အတွေးအကြံများ ရှိကြလျက် နိဗ္ဗာန် အငြိမ်းဓာတ်ကို ရရှိ ခံစားနိုင်ကြပါစေ'

အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် ဘုရားဆုကိုပန်သူ မဟုတ်ချေ။ အရိမေတ္တေယျဘုရားရှင်ကို ဖူးမြော်ရန်နှင့် သာမန် ပုဂ္ဂိုလ်အနေဖြင့် ကျွတ်တမ်းဝင်ပြီးနောက် ထိုဘုရားရှင်၏ သာသနာကို ထွန်းပြောင်အောင် ဆောင်ရွက်ရန်သာ ဆုတောင်းခဲ့သည်။

တောင်ဖီလာ ဆရာတော်၏ မှတ်ချက်

အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ သောတာပန်နတ်အဖြစ်ဖြင့် အရိမေတ္တေယျဘုရားကို ဖူးရန် ဆုတောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အင်းဝခေတ် ပုဂ္ဂိုလ်ကျော် တောင်ဖီလာဆရာတော်က ဤသို့ မှတ်ချက်ပြုသည် -

"သောတာပန်တို့မည်သည် ကာမဘုံမှာ ခုနစ်ဘဝသာ နေရခြင်း၊ တာဝတိံသာ နတ်တို့၏ အသက်နှင့် ဘဝပေါင်း အထောင်မက နေပြီးမှသာ မေတ္တေယျဘုရားရှင် ပွင့်နိုင်ခြင်းတို့ကြောင့် ကျမ်းပြုဆရာမြတ်၏ ဆုတောင်းပုံကို ပညာရှိတို့ လက်မခံကုန်^{၁၁}"။

- ၁ Pali Literature of Ceylon, p. 190-192
- ၂ Saddhammasangha, p. 63
- ၃ မဟာဝံသ၊ အခန်း ၇၆၊ ၃၄ ဂါထာ။
- ၄ မဟာဝံသ၊ အခန်း ၇၈၊ ၃၁-၃၇ ဂါထာ။
- ၅ Saddhammasangaha, JPTS. Ed., p. 58
- ၆ မဟာဝံသ၊ အခန်း ၇၈၊ ၁၀-၂၇ ဂါထာ။
- ၇ Pali Literature of Ceylon, p. 192-193
- ၈ P. L.C. Corrections And Comments, p. 324
- ၉ ဆရာတော် အရှင်နန္ဒိသေနရေး သာရတ္ထဋီကာနိဿယနိဒါန်းမှ ကူးယူပါသည်။
- ၁၀ ဝိနယာလင်္ကာရဋီကာ ၂၊ ၄၂၉။